

Norsk Landbruksrådgiving SA
Osloveien 1
1433 ÅS

Deres ref:
Vår ref: 2025/23220
Dato: 18.02.2025

Att. Anne G. Kraggerud

INNVLGET SØKNAD OM MIDLERTIDIG TILLATELSE FOR BRUK AV GNATROL SC (BACILLUS THURINGIENSIS SSP. ISRAELENIS AM65-52) MOT HØSTSTANKELBEINLARVER PÅ GOLFBANER

Vi viser til søknad fra Norsk Landbruksrådgiving mottatt 29. januar 2025 om midlertidig tillatelse for bruk av Gnatrol SC mot høststankelbeinlarver på golfbaner. Vi viser også til vårt vedtak om midlertidig tillatelse for bruk av Gnatrol SC for høsten 2024 datert 2. august 2024.

Deres rett til å klage på vedtak innen klagefristen

Dere kan klage på vedtaket innen tre uker etter at dere har mottatt brevet. Se vedlegg om klagerett for mer informasjon.

Vedtak

Mattilsynet, Region Stor-Oslo innvilger søknad om midlertidig tillatelse for bruk av Gnatrol SC mot høststankelbeinlarver på golfbaner.

Søknaden innvilges på grunn av at angrepene av høststankelbeinlarver er så store at alternative metoder ikke er tilstrekkelige. Behandlinger etter tillatelsen vi innvilget i 2024 antas å ha liten effekt, siden skadegjøreren viste seg å være høststankelbein, og ikke myrstankelbein. Høststankelbein har en annen livssyklus enn myrstankelbein, noe som gjør det nødvendig å behandle om våren, og ikke høsten.

Tillatelsen gjelder bruk av Gnatrol SC i tidsrommet 15. april til 10. juli 2025. Preparatet kan også importeres i forkant av denne perioden.

Bruksområde

Mot høststankelbeinlarver (*Tipula subcunctans*) på greener på golfbaner.

Behandlingstidspunkt

På tidlig larvestadium fra slutten av april til begynnelsen av juni.

Dosering:

600 ml/daa

Væskemengde 40-60 liter per dekar

Antall behandlinger

Opptil 3 behandlinger våren/forsommeren 2025 med 5-7 dagers mellomrom.

Faremerking

Symbol (helse): ingen

Symbol (miljø): ingen

Varselord: ingen

P102 Oppbevares utilgjengelig for barn.

P261 Unngå innånding av støv/aerosoler.

P405 Oppbevares innelåst.

EUH208: Inneholder 1,2-Bensisotiazol-3(2H)-on. Kan gi en allergisk reaksjon.

Inneholder *Bacillus thuringiensis* ssp. *israelensis* AM65-52. Mikroorganismer har potensiale til å fremkalle en allergisk reaksjon.

EUH401 Bruksanvisningen må følges, slik at man unngår risiko for menneskers helse og miljøet
SP 1 Unngå forurensning av vannmiljøet med produktet eller emballasjen. Ikke rengjør spredeutstyr nær overflatevann. Unngå forurensning via avrenning fra gårdsplasser og veier.

Bruk egnet verneutstyr (se Bruksvilkår for mennesker).

Uskadeliggjør tomemballasjen (se Avfallshåndtering).

Bruksvilkår for å beskytte mennesker

Da det ikke har blitt utført en fullstendig helserisikovurdering av den omsøkte bruken anbefales bruk av fullt verneutstyr (hansker, heldekkende vernedress, åndedrettsvern og ansiktsskjerm) ved håndtering og bruk av preparatet. Det anbefales også bruk av åndedrettsvern ved håndtering av behandlede plantedeler.

Vask hender og ansikt når arbeidet er ferdig eller avbrytes.

Ved uhell eller mistanke om forgiftning kontakt lege eller Giftinformasjonen tlf. 22 59 13 00.

Avfallshåndtering

Grundig rengjort tomemballasje bringes til lovlig avfallsanlegg. Plastemballasje kan kildesorteres. Konsentrerte rester av plantevernmiddel og ikke rengjort tomemballasje må innleveres til mottak for farlig avfall.

Det er forbudt å bruke tomemballasje til andre formål.

Tilleggsetikett

Søker er ansvarlig for å legge ved en tilleggsetikett på norsk som stemmer overens med dette vedtaket, og at de som skal håndtere plantevernmiddelet følger informasjon på tilleggsetiketten. Mattilsynet godkjenner ikke tilleggsetiketter ved midlertidige tillatelser og publiserer ikke disse på sine hjemmesider.

Vedtaket fattes i medhold av § 29 i forskrift av 6. mai 2015 nr 455 om plantevernmidler og artikkel 53 i vedlegg til samme forskrift, Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1107/2009.

Miljøavgift og avgiftsklasse

Gnatrol SC plasseres i avgiftsklasse 2 med normert arealdose på 600 mL/daa. Med bakgrunn i gjeldende avgiftssatser medfører dette en miljøavgift på kroner 12,50 per liter. Grunnlaget for beregning av avgiftsklasse er vedlagt.

Dere må informere oss om hvem som er importør i Norge

Dere må informere oss om hvem som er plantevernmiddelets importør i Norge. Nye importører må registreres i Mattilsynets skjematjenester.

Importøren av plantevernmiddelet skal rapportere inn mengde omsatt preparat til Mattilsynet. Denne informasjonen brukes til å beregne miljøavgift. Det er to innrapporteringer per år: For 1.-3. kvartal og 4. kvartal. Mattilsynet sender informasjon før hver innrapportering. Miljøavgiften beregnes og kreves inn av Mattilsynet, og skal betales av importør.

Vedtak om gebyr

Dere som søker om midlertidig tillatelse for bruk av et plantevernmiddel i en nødssituasjon, skal betale gebyr etter at vedtaket er fattet. Gebyret er fastsatt på følgende måte:

Dispensasjon - Nødssituasjon som gjelder plantehelse 2 485 kr

I tillegg kommer et administrasjonsgebyr på 100 kr. Faktura sendes etter vedtaksbrevet.

Vedtaket om gebyr er fattet med hjemmel i forskrift 13. februar 2004 nr. 406 om betaling av gebyrer for særskilte ytelser fra Mattilsynet § 5a (jf. vedlegg I, kap. III, del B), og § 7.

Sakens bakgrunn

NLR skriver følgende i søknaden:

«Sommeren 2024 var det store skade av stankelbeinlarver på mange norske golfbaner. Mattilsynet innvilget da vår søknad om midlertidig tillatelse om høstsprøyting (innen 15.oktober) med bakteriepreparatet Gnatrol SC (*Bacillus thuringiensis*), og mange norsk baner behandlet greenene med dette preparatet i løpet av høsten for å forebygge nye angrep i 2025.

Da vi søkte om midlertidig tillatelse i juli, trodde vi at den store skaden på mange greener skyldtes myrstankelbein (*Tipula paludosa*) som normal svermer og legger egg i august. Slike skade av myrstankelbein er vanlig i Danmark, der golfbanene har en 'minor use' godkjenning for sprøyting med Gnatrol SC på tidlig larvestadium i september eller oktober. Men den danske minor-use etiketten åpner også for å kombinere høstsprøyting med «forårsbehandling» i april, når larvene igjen har påbegynt «fødeoptagelsen».

Ut over høsten 2024 viste det seg at sverminga av stankelbein på norske golfbaner begynte i dagene 20.-25. september, dvs. om lag en måned seinere enn vi hadde forventa. Artsbestemmelse av voksne stankelbein fra Bærum GK 27.september viste at skadegjøreren ikke var myrstankelbein, men stankelbein av arten *Tipula subcunctans*, som på norsk har det uoffisielle navnet 'høststankelbein'. Skade av 'høststankelbein' er tidligere rapportert fra golfbaner i Finland og på to norske golfbaner i år 2000.

Vi antar at 'høststankelbein', i likhet med myrstankelbein, har tre eller fire larvestadier. Den viktigste forskjellen er at høststankelbein overvintrer som egg, mens myrstankelbein overvintrer på larvestadium 2 eller 3. Forutsetningen for at et biologisk preparat som Gnatrol SC skal ha effekt er at det sprøytes på 1. eller 2. larvestadium, som altså inntreffer om våren hos 'høststankelbein'. Vi antar derfor at behandlinga på mange norsk baner i slutten av september og oktober 2024 hadde liten effekt og må følges opp med ny behandling våren / forsommeren 2025. Av den grunn søker vi om midlertidig tillatelse fra 22. april til 10.juli 2025. Se søknaden fra 2024 om konsekvenser for næringa.»

I søknaden fra 2024 beskriver dere konsekvensene for næringa slik (utdrag):

«Voksne myrstankelbein legger egg i grasmark. En hunn kan legge opp til 400 egg. Larvene lager tunneler i jorda og lever av underjordiske plantedeler, spiser opp røttene. Greener blir ødelagt og helt uspillbare.

De senere årene har vi sett en økende aktivitet av myrstankelbein, men frem til i år har vi klart å håndtere dette, uten at det har gått ut over kvaliteten på spilleflatene i særlig grad. Men, i år har problemet eskalert, og vi ser store skader spesielt på greenområdene (noen greener er verre enn andre). Dette har skapt stor misnøye med baneforholdene hos medlemmer og gjester på golfbanene. En green er på fra 0,4-1 dekar. Det utgjør normalt 3-5 % av grasareal på en golfbane. De er greenene som er viktig for spillet og må være perfekte for å kunne spilles på. Det er nå stor frykt at skade av myrstankelbein skal eskalere ytterligere, med det resultat at alle greenene blir "uspillbare". Dette vil ha store økonomiske konsekvenser for golfklubbene.

Golfklubbene omsetter for flere titalls millioner, og brorparten av inntektene kommer fra spill på banene (medlemskontingenter og gjestespill). Dersom det i 2025 blir greener som er "uspillbare" vil det kunne medføre store økonomiske utfordringer.»

Vurdering

Agronomisk vurdering

Mattilsynet har i e-post av 4. februar 2025 mottatt en agronomisk uttalelse fra NIBIO.

NIBIO støtter at Gnatrol SC gis midlertidig tillatelse mot larver av høststankelbein på golfbaner. Uttalelsen er lagt ved.

Nødssituasjon

Vi viser til vår vurdering av nødssituasjon fra da vi innvilget midlertidig tillatelse i 2024. Dere opplyser at dere i 2024 trodde det var myrstankelbein som var grunnen til skadene, men at det senere har vist seg å være høststankelbein. Skadene er tilnærmet like, men høststankelbein har en annen livssyklus enn myrstankelbein, noe som gjør det nødvendig å behandle om våren, og ikke høsten. Derfor søker dere om midlertidig tillatelse på nytt igjen. Vi konkluderer derfor med at vår vurdering fra 2024 fortsatt er relevant.

Vi har også fått opplyst fra Miljøstyrelsen i Danmark at de forventer å fullføre vurderingen av Gnatrol SC sommeren 2025. Vi har tidligere fått bekreftet fra godkjenningssinneholder at de ønsker å søke om gjensidig anerkjennelse etter at den danske revurderingen er fullført. Vi forventer dermed å få søknad om gjensidig anerkjennelse av den danske vurderingen i løpet av 2025, slik at vi unngår eventuelle framtidige søknader om midlertidige tillatelser.

Utdrag fra vår vurdering om nødssituasjon fra 2024:

Bestemmelsen i Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1107/2009 artikkel 53 åpner for at man kan gi en begrenset godkjenning av plantevernmidler som ikke fra før er lovlige i søkte kultur i Norge, under svært strenge vilkår. Forutsetningen for at man skal kunne anvende artikkel 53 er at det foreligger en særlig omstendighet - en nødssituasjon - som ikke kan bekjempes på annen rimelig måte. I tillegg bør slike godkjenninger ikke gis mer enn én gang og da i en periode på opp til 120 dager.

I EUs arbeidsdokument for nødssituasjoner etter artikkel 53 i Forordning (EF) 1107/2009 (SANCO/10087/2013 rev. 0) poengteres det at nødssituasjoner krever rask og effektiv respons som ofte ikke kan vente på ordinær godkjenningssprosess, som kan ta opptil 18 måneder for et nytt plantevernmiddel eller 120 dager for en gjensidig anerkjennelse av en godkjenning. Videre står det i EU-veilederen at bruken av artikkel 53 skal begrenses til tilfeller med åpenbar fare for planteproduksjon eller økosystemer som ikke kan oppnås på annet rimelig vis.

Både NIBIO og NLR skriver at det er fare for at greenene på golfbanene kan få omfattende skader hvis ikke larvene av myrstankelbein bekjempes. NIBIO oppgir at skadegjøreren periodevis kan gjøre store skader, og da spesielt etter at det har vært mye nedbør.

Det finnes flere alternative metoder for å bekjempe larver av myrstankelbein på golfbaner (se uttalelse fra NIBIO). NIBIO mener likevel at mengden av larver er så store at de alternative metodene ikke er tilstrekkelige.

På bakgrunn av at angrepene noen steder er så store at de alternative metodene ikke er tilstrekkelige, vurderer Mattilsynet at vilkårene for et unntak fra ordinær godkjenning etter artikkel 53 er oppfylt. Potensielle utfordringer med myrstankelbeinlarver på golfbaner er kjent og vil være et tilbakevendende problem, særlig nå når klimaet antas å bli fuktigere. Næringen må lete etter varige metoder for å bekjempe skadegjøreren.

Miljø

Vi har ikke utført fullstendig risikovurdering av Gnatrol SC mot stankelbeinlarver på golf-greenere. Den omsøkte bruken er imidlertid godkjent i Danmark som bruksutvidelse for bruksområder av mindre betydning (*minor use*).

I EU-vurderingen av den virksomme mikroorganismen i Gnatrol SC, *Bacillus thuringiensis ssp. israelensis* AM65-52, har det bare blitt vurdert bruk i veksthus. I EU-kommisjonens regodkjenningsrapport ble det framhevet at medlemsland må gjøre en tilleggsvurdering om det søkes om bruk som ikke er dekket av risikovurderingen på EU-nivå. Vi har derfor gjort en mer inngående vurdering av den omsøkte utendørsbruken på golf-greenere.

Bacillus thuringiensis ssp. israelensis er en naturlig forekommende jordbakterie med verdensomspennende utbredelse. Stammen AM65-52 ble isolert fra Negevørkenen i Israel. Ifølge EU-vurderingen er det mangelfulle opplysninger om bakgrunnsnivåer av den spesifikke stammen i Europa. Videre ble det identifisert datamangler for en rekke av de biologiske egenskapene og økologien til bakteriestammen. Det er derfor uklart i hvilken grad mikroorganismen eventuelt vil etablere seg og hvordan den kan spre seg i miljøet etter applisering.

Bacillus thuringiensis ssp. israelensis AM65-52 er allerede godkjent for utendørsbruk blant annet i Sverige og i en rekke andre europeiske land i biocidprodukter til bekjempelse av mygglarver i ulike vannforekomster. Bruken har pågått helt siden tidlig 2000-tall i Nedre Dalälven. Godkjenningen i Sverige innebærer blant annet helikopterspredning som applikasjonsmetode. Denne bakteriestammen er derfor allerede introdusert i miljøet i flere europeiske land, inkludert Sverige, som følge av myggbekjempelse. Videre er Gnatrol SC, som tidligere nevnt, allerede godkjent til bruk mot myrstankelbeinlarver på golf-greenere i Danmark.

Ifølge EU-vurderingen er sporene fra *Bacillus thuringiensis ssp. israelensis* AM65-52 relativt immobile etter applisering. Videre er målorganismene jordlevende larver av myrstankelbein som ikke vil være i stand til å bevege seg over større avstander. Disse vil etter en stund dø etter å ha blitt infisert av mikroorganismen. Larvene kan i noen tilfeller bli spist av fugl og det er uvisst om dette kan bidra til å spre mikroorganismen. Vi vurderer imidlertid at effekten av behandlingen fortrinnsvis vil være lokal innenfor det området som har blitt behandlet og at det vil være begrenset spredning utenfor det behandlede området.

Siden det i EU-vurderingen bare ble vurdert bruk i veksthus ble det ikke utført risikovurdering for viltlevende planter og dyr. Vi har derfor heller ingen eksponeringsberegninger som reflekterer bruken på golf-greenere. Tilgjengelige data for landlevende organismer som har blitt eksponert for mikroorganismen indikerer jevnt over få negative effekter. Det er noe mer usikkerhet i datagrunnlaget for vannlevende organismer. Golf-greenere kan imidlertid karakteriseres som sterkt skjøttede og menneskepåvirkede områder med et begrenset potensiale for økologisk mangfold. Områdene er også små og avgrensede. Med bakgrunn i

det begrensede biomangfoldet på golf-greenere og de små arealene disse utgjør vurderer vi at den omsøkte bruken ikke vil utgjøre en uakseptabel risiko for viltlevende planter og dyr.

Beregninger av konsentrasjoner av bakterietoksiner i grunnvann indikerer at det ikke vil bli noen overskridelse av grenseverdien med den omsøkte bruken.

Helse

Det omsøkte preparatet Gnatrol, der mikroorganismen *Bacillus thuringiensis* ssp. *israelensis* AM65-52 inngår som det aktive stoffet, er per dags dato ikke på det norske markedet. Det har derfor ikke blitt utført en fullstendig helserisikovurdering av den omsøkte bruken. Med bruk av verneutstyr (heldekkende vernedress, hansker, ansiktsskjerm og åndedrettsvern) vil risikoen for negative effekter på helse reduseres.

Preparatet inneholder *Bacillus thuringiensis* ssp. *israelensis* AM65-52 og 1,2-Bensisotiazol-3(2H)-on. Vi anbefaler derfor bruk av hansker ved håndtering og bruk av preparatet. Preparatet må merkes med følgende setninger: Inneholder *Bacillus thuringiensis* ssp. *israelensis* AM65-52, mikroorganismer kan utløse en allergisk reaksjon; og EUH208: Inneholder 1,2-Bensisotiazol-3(2H)-on; kan utløse en allergisk reaksjon.

På grunn av manglende referanseverdier på helse kan ikke en eksponeringsberegning gjennomføres. På grunn av manglende eksponeringsberegning er det anbefalt at bruker og arbeider beskytter seg med åndedrettsvern ved håndtering og bruk av preparatet og håndtering av behandlede plantedeler.

For søknader om midlertidig tillatelse i en nødssituasjon, er det søkers ansvar å vurdere beskyttelsestiltak og å informere arbeidstakere om bruk av verneutstyr som skal benyttes ved håndtering og bruk av preparatet.

Regelverk

Godkjenning av plantevernmidler er regulert i forskrift 6. mai 2015 nr. 455 om plantevernmidler. Det følger av forskrift om plantevernmidler¹ paragraf 3 at Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1107/2009 gjelder som norsk forskrift. Forordningen artikkel 53 gjelder nødsituasjoner på plantevernområdet, og gir hjemmel for å dispensere fra forordningen artikkel 28 om godkjenning av plantevernmidler i inntil 120 dager når det foreligger særlige omstendigheter som gjør at det ikke er mulig å bekjempe en skadegjører på annen måte.

Mattilsynet fraskriver seg ethvert ansvar for skade som måtte oppstå ved salg og bruk av plantevernmidler.

Med hilsen

Marit Evjen
seniorrådgiver

Abdelkarim Abdellaue
avdelingssjef

Dokumentet er godkjent elektronisk / This document has been electronically approved

Vedlegg:

- 1 Klageskjema - vedlegg til vedtak
- 2 NIBIOs agronomiske vurdering

¹ Forskrift om plantevernmidler, FOR-2015-05-06-455, se www.lovdata.no